Ble Gorm den gamle drept i Norge?

Arne Kvitrud, utkast 12.12.2025

Innledning

Da jeg oversatte en del eldre skaldekvad, dukket navnet Gamla opp. Hvem var så det? Dette notatet er et eksperiment på bruk av en metode, for å se hva jeg finner ved å utelate sagaene som kilder. Jeg har tidligere testet metodikken på Erling Skjalgsson.[1] Skaldekvadene og runeinnskriftene er de eneste kildene som fra 900-tallet, og som er nær samtidige med hendelsene. De er derfor hovedkildene. Sagaene fra slutten 1100-tallet og senere, tolker dels skaldekvadene og dels dikter de som i historiske romaner. Jeg bruker ikke skrifter som er nyere enn ca. år 1200 som kilder, herunder Heimskringla.

Gorm den gamle var dansk konge på 900-tallet. Nøyaktige årstall mangler, og han er bare omtalt i et fåtall kilder. Det er likevel vanlig å angi perioden som før 936 til ca. 958. Formålet med notatet er å undersøke om han kan ha blitt drept i Norge av kong Håkon Adelsteinsfostres menn. Håkon var konge om lag i perioden 934-961.

Jeg bruker programmet Claude Sonnet versjon 4.5 som samtalepartner, og til hjelp med oversettelser.

Kildesituasjonen - kan jeg finne noe mer?

Sagaene er de mest brukte kildene om den eldste norgeshistorien. Blant dem troner Heimskringla høyest. Den ble forfattet på 1230-tallet - 300 år etter at Håkon og Gorm levde. Heimskringla har også detaljerte beskrivelser, og private samtaler langt tilbake i tid, som ikke fins i eldre kilder. De må være oppdiktede. Skal en fortsatt lete med luper for å finne om det kan være noe rett eller brukbart, eller skal jeg forkaste det Snorre skrev? Det er ikke overbevisende begrunnelser for å avvise Snorre helt, og det er på samme måte heller ingen overbevisende begrunnelser for å fortsette å bruke det han har skrevet. Jeg legger til grunn at Snorres skrifter er uten historisk verdi, i forhold til Gorm og Håkon den gode. Dette er den eneste veien jeg har funnet ut av dilemmaet. Jeg forkaster det Snorre skrev i prosa, og de historieskrivende tradisjonene som bygger på ham. For å forenkle legger jeg inn en margin, og setter grensen ved år 1200. Det innebærer også at blant annet heller ikke Fagrskinna, brukes. Unntaket er gjengivelsen av skaldekvad.

Torgrim Titlestad har stor tro på at sagaene er overlevert riktig.[2] Han skrev blant annet: *Det er på tide å slå til lyd for en alternativ synsmåte: den konstuktive sagakritikken. Den konstuktive sagakritikken drar på nytt sagane inn på arenaen som historiske kilde og betrakter dem som barn av muntlighetens kultur – med spor i skriftlig material. Her ser man mer konstruktivt på sagaenes informasjonsverdi enn i den radikale varianten, og gir nye muligheter til å rekonstruere fortiden. Oppgaven blir imilertid ikke enklere, da man kristisk må gjennomlyse det stoffet sagastoffet som den radikale sagakritikken forkaster.*

[1] Arne Kvitrud: Gåten Erling Skjalgsson – en kildekritisk undersøkelse, 2025 – på Kvitrud.no.

[2] Torgrim Titlestad: Tilbake til sagaene, Nytt Norsk Tidsskrift nr. 1, 2009.

Sverre Bagge skrev blant annet:[3] *Et unntak fra dette er Torgrim Titlestad, som med utgangspunkt i studiet av muntlige tradisjon er villig til å akseptere det meste av sagenes beretninger. Han har imidlertid liten tilslutning av andre faghistorikere. Tilhengerne av muntlig tradisjon har gitt en rekke argumenter for at den kan være mer pålitelig enn brødrene Weibull og Sigurður Nordal antok. Men selv om fortellinger kan overleve i flere hundre år, har vi ingen garanti for at dette er tilfellet med alt som berettes i sagaene. I tillegg kommer at det vi møter i sagaene ikke er direkte formidlet folketradisjon, men litterært bearbeidelse av en tradisjon som i sin opprinnelige form er utilgjengelig for oss. Hvordan kan vi vite hva som er autentisk og hva som er oppdiktet? Det kan være fristende å bruke som kriterium at vedkommende historie er rimelig eller sannsynlig eller passe med det vi ellers vet, men dette kan lett utarte til at man lanserer en hypotese og så betrakter alle kilder som støtter hypotesen som troverdige. Selv om vi ikke tror på absolutt sikre fakta, må vi derfor ha noen kriterier for troverdighet som er uavhengig av våre egne hypoteser.*

Hans Jacob Orning konkluderer med:[4] *Den versjonen Torgrim Titlestad presenterer av norsk middelalderhistorie i Klassekampen og mer utførlig i Vikingtid minner sterkt om den Rudolf Keyser framførte på 1800-tallet som representant for «den norske historiske skole». Kampen stod mellom bondesamfunn og kongedømme, og resultatet var at folkefriheten gikk tapt med det sterke norske kongedømmet i høymiddelalderen. Det er underlig å lese en slik framstilling i 2016/17. Keyser ble imøtegått allerede av P. A. Munch, som mente at det norske samfunnet var langt mer aristokratisk. Senere historikere har stort sett forlatt læren om at Norge var særs demokratisk og annerledes enn andre land.*

Metodikken er ikke mye brukt i Norge. Sant å si, har jeg ikke funnet noen som systematisk har gjort det slik. Det er derimot noe brukt ute i verden. De mest kjente er Patricia Crone og Michael Cook som brukte en tilsvarende metode for å beskrive den tidligste utviklingen av islam, uten å bruke muslimske kilder.[5] De fikk alt fra hyllest til flengende kritikk for sitt arbeid. Heimskringla er så inngrodd for vår historieforståelse, at det kan være vanskelig å akseptere at Snorre ikke brukes.

Påliteligheten til skaldekvadene

Hvis jeg forkaster Snorres prosa fra 1230-tallet, hvorfor skal jeg stole på de skaldekvadene han hevder er 250 år gamle? Men skaldekvadene skiller seg fra prosaen i sagaene på flere måter.

For det første er de fleste kvadene kjent i flere uavhengige kilder. Der sagaprosaen ofte bare fins i én eller to beslektede kilder, kan skaldekvad være bevart i fem, ti eller flere skrifter. Dette gir mulighet for tekstkritisk sammenligning og identifisering av forvrengninger.[6]

For det andre kan enkelte skaldekvad være samtidige eller nær samtidige med hendelsene de beskriver. Skaldene var ofte

[3] Sverre Bagge: ”När sägen och dikt sopats bort…” Den weibullske kildekritikk etter 100 år. Historisk tidsskrift, 2014, side 565-594.

[4] Hans Jacob Orning: Demokrati i vikingtiden? Klassekampen 9.1.2017.

[5] Patricia Crone og Michael Cook: Hagarism: The Making of the Islamic World. Cambridge: Cambridge University Press, 1977.

[6] Dette er i stor grad gjort i Diana Whaley (redaktør), Poetry from the Kings, Sagas 1: From Mythical Times to c. 1035. Skaldic Poetry of the Scandinavian Middle Ages. 1. Turnhout: Brepols

nær hendelsene, og ble betalt av den som omtales. Kvadene inneholdt skryt og overdrivelser, men direkte løgn ville vært avslørt av publikum. Andre kvad er minnedikt laget kort tid etter, trolig for familien. Selv om de nærmeste ikke hadde fullstendig innsikt i hva avdøde utrettet, og skalden derfor hadde større frihet, ligger de likevel nærmere i tid enn sagatekstene.

For det tredje har skaldekvadenes komplekse form trolig bidratt til bedre muntlig overlevering. M. K. Lawson oppsummerte dette slik: "... *it may seem incredible that they (det vil si kvadene) may have been remembered accurately for many decades, but the construction of the skaldic verse was complex, and features such as the binding of pairs of lines by alliteration, and rhyme and consonance within lines, perhaps facilitates the correct transmission of individual works*." [7]

Likevel er ikke skaldekvadene uproblematiske. Tekstene er kjent i kilder som avviker fra hverandre. I noen tilfeller er innhold i versene endret, verselinjenes rekkefølge kan være forskjellig, flere kvad kan være blandet sammen, og innholdet kan være stokket om. Vi vet heller ikke alltid hvilken kilde som har den mest opprinnelige teksten.

Kvadene var i utgangspunktet muntlige. På et tidspunkt har noen skrevet ned tekstene og lagt inn linjeskifter, punktum, komma samt store og små bokstaver. Dette innebærer en tolkning av kvadet. Jeg har derfor følt meg fri til å revurdere skilletegnene når det gir bedre mening.

Som Lawson videre påpeker: "Even so, this does not preclude the possibility that whole verses were varied or fabricated later, or associated with saga writers, who sometimes misunderstood this material with the wrong poet and/or leader... even if accurately transmitted the reliability of the poetry is still open to doubt."

Utover usikkerheten i overleveringene, er det neste problemet tolkning av kvadene. Enok Opsund beskriver følelsen av at skaldene strødde ut ord vilkårlig i innfløkte strofeformer. Det er også omskrivinger (kjenninger) som han selv fant ut av ved hjelp av Snorre-Edda.[8] Johan Schreiner mente at Snorre kan ha forstått en del, misforstått noe annet og diktet til resten i Heimskringla.[9] Det samme kan han ha gjort i sine andre bøker, inkludert Edda.

Her oppstår et metodisk dilemma: Jeg har ikke funnet at noen har etterprøvd Snorres gjettinger på hvordan mange hundre år gamle kjenninger skal tolkes. Samtidig er det vanskelig å ikke bli påvirket av oversettelser som bruker Snorres tolkninger. Jeg prøver derfor å få til ordrette oversettelser uten å bruke Snorres Edda, men erkjenner at dette er utfordrende.

Sverrir Jakobsson skrev kritisk om denne problematikken: "Moderne norsk historieskrivning har i høy grad erstattet Snorre med skaldedikt, men har ikke oppnådd annet enn en falsk sikkerhetsfølelse. Dette har Claus Krag påpekt i avhandlingen Ynglingatal og ynglingesaga: "At skaldekvadene kan betraktes på denne nokså enkle måten, uten at man f.eks. problematiserer den århundrelange skriftløse overleveringen [...], er en forutsetning for den bruk historikerne i vårt århundre har gjort av kvadene som kilder.' Man har valgt å se bort fra at bak skaldediktene skjuler seg alltid Snorres og andre 1200-talls historikeres oppfattelse av dem, fordi man

[7] M. K. Lawson: Cnut, England's viking king 1016–35, 2011, side 74f.

[8] Enok Opsund: Island i sogetida, 1954, side 141 - https://www.nb.no/items/b56fa7d2164af72fbb7ef4c523942931?page=139&searchText=innfl%C3%B8kte

[9] Sverrir Jakobsson: Erindringen om en mægtig Personlighed, Historisk tidsskrift 81.02-03, 2002, side 222.

ikke har greid å bruke diktene som virkelig selvstendige kilder." [10]

Skaldekvadene er ikke perfekte kilder, men de er de beste vi har fra 900-tallet. Samtidig erkjennes det at:

- Overleveringene er ikke perfekte - tekster varierer mellom kilder.
- Tolkningene er usikre, spesielt når det gjelder kjenninger.
- Vi er påvirket av Snorres tolkninger, selv når vi prøver å unngå dem.
- Kvadene kan inneholde skryt, overdrivelser og partiske fremstillinger.

Skaldekvadene må derfor brukes kritisk. De gir fragmenter av informasjon som må tolkes forsiktig. Men nettopp fordi de er fragmenter nærmere hendelsene i tid, og ikke ferdige fortellinger som sagatekstene, gir de et bedre utgangspunkt for å forsøke å forstå hva som skjedde på 900-tallet.

Angrepene på Danmark - Håkonardråpa

Guttorm Sindre diktet på 960-tallet kvadet Håkonardråpa om Håkon Adelsteinsfostre. De aktuelle versene lyder i min oversettelse, der krigeren og sjøfareren er Håkon. Diktet daterer ikke hendelsene:[11]

- Vers 2: Krigeren fór fra sør med bare to skip til Sjællands grønne odde, da den fullstendig rasende sjøfareren ryddet alle de elleve danske skipene, vidt berømt for det etterpå.
- Vers 3: Krigeren lyktes deretter i å legge under seg Sjælland, de dreptes og vendernes vide fristed, og Skånes kyst.
- Vers 4: Sjøfareren gjorde Götaland skattepliktig; den mest gavmilde gullødeleggeren vant slagene på den ferden.

Gorm styrte trolig Jylland.[12] Håkon angrep ikke Jylland. Claus Krag mente angrepene kan ha vært før Eirikssønnene angrep Håkon på 950-tallet.[13] Angrepene er vanskelig å tolke med noe sikkerhet i forhold til Gorm. De kan være foranledningen til at Gorm dro til Norge, men kan også være en del av et samarbeide med Gorm, der de angrep felles fiender. Angrepene kan også være etter at Gorm døde.

Gorm Gamle eller Gorm den gamle?

Harald Luva (Harald Hårfagre) omtales i den delen av Haraldskvadet som handler om slaget i Hafrsfjord omkring år 900, bare som Luva. En av hans motstandere omtales også bare med tilnavnene (Haklang). Kan Gorm ha blitt omtalt i noen av kvadene bare med et tilnavn, som en kjenning?

Navnet til Gorm er skrevet forskjellig i de eldste kildene fram til omlag 1200:

---

[10] Sverrir Jakobsson: Erindringen om en mægtig Personlighed, Historisk tidsskrift, bind 81, 2002, side 227f.

[11] Oversettelsen til bokmål er fra den norrøne teksten, med støtte i den engelske oversettelsen, som angitt av Russell Poole 2012: Guthormr sindri, Hákonardrápa i Diana Whaley (redaktør), 'Poetry from the Kings' Sagas 1: From Mythical Times to c. 1035. Skaldic Poetry of the Scandinavian Middle Ages. 1. Turnhout: Brepols, side 156. https://skaldic.org/m.php?p=text&i=1216 (besøkt 12. november 2025). Oversettelsen av hele diktet har jeg lagt på https://no.wikipedia.org/wiki/H%C3%A5konardr%C3%A5pa.

[12] Stefan Pajung og Niels Lund: Gorm den Gamle i Lex på lex.dk. Hentet 5.12.2025 fra https://lex.dk/Gorm_den_Gamle. Erik Opsahl: Gorm den gamle i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 5. desember 2025 fra https://snl.no/Gorm_den_gamle.

[13] Claus Krag: Norges historie, Vikingtid og rikssamling 800-1130, 1995, side 123 - https://www.nb.no/items/b45a01d6b813b0e82eb5687bfa03e924?page=121&searchText=950.

- **Hedeby stein 4 (ca. 940)** der det står … Gormr reist rúnar. Her er det uvisst om det er Gorm den gamle.
- **Den lille Jellingsteinen (ca. 950):** Navnet som er tolket som Gorm konge lyder kurmr kunukʀ (Kurmr konge). Kurmr er tolket som en variant av Gorm. Ingen tilnavn.
- **Den store Jellingsteinen (ca. 965):** Inskripsjonen nevner kurm faþur (Kurm far). Ingen tilnavn.
- **Hällestad-runesteinen (seint 900-tall)** nevner Tóki både som Kurms sønn og Gorms sønn. Gorm er uten tilnavn.[14] Det er uenighet om dette refererer til Gorm den gamle eller en annen Gorm.
- **Runestein i Sønder Vissing (950-1000)** der hans svigerdatter Tove brukte navneformen Gōrms.[15]
- **Adam av Bremen (ca. 1070)** skrev boka Gesta Hammaburgensis ecclesiae pontificum på latin. Han brukte flere versjoner av navnet: Hardecnudth Orm (teksten er her vanskelig å tolke), Orm, og de mer latiniserte formene Haraldus filius Gormo senis og Gormus senex. Begge de latiniserte navnene betyr Gorm den gamle eller Gorm gamle. Teksten om Orm er: … Cui successit Orm, qui et Gorm dictus est = Han etterfulgtes av Orm, som også ble kalt Gorm.[16]
- **Roskildekrøniken (ca. 1138–1143)** skrev navnet som Gorm på latin, uten tilnavn.[17]
- **Reges Danorvm (ca. 1140–1150)** har: Gorm gamlæ.[18]
- **Historia Norwegie (en gang i perioden 1150-1235)** har teksten: Gorms Stultissimi Danorum regis filiam…= Gorm Tåpelig, danskenes konges datter.[19]
- **Nóregs konungatal (slutten av 1100-tallet)** nevner i vers 19: Gorms sun = Gorms sønn. Ingen tilnavn er brukt.[20]
- **Sven Aggesen (ca. 1185-1190)** kalte ham på latin som Gorm Løghæ.[21] Løghæ er et gammelt dansk ord med betydningen doven, sløv eller dvask.
- **Saxo Grammaticus (ca. 1200)** i Gesta Danorum: Gormo og Gormone.[22]

Kongens navn skrives på så mange måter, at ettertiden neppe har visst sikkert hvordan navnet ble skrevet eller uttalt. På 1100-tallet ser det ut til at navnet er normalisert til å være Gorm.

---

[14] Direkte avlest: Æskel satti sten þænsi æftiʀ Toka Kurms sun, seʀ hullan drottin. Saʀ flo ægi at Upsalum Sattu drængiaʀ æftiʀ sin broþur sten a biargi støþan runum. Þeʀ Gorms Toka gingu næstiʀ.

[15] Direkte avlest: Tōfa lēt gørva kumbl, Mistivis dōttiR, øft mōður sīna, kona Hara[l]ds hins gōða, Gōrms sonaR.

[16] Scriptores minores historiæ Danicæ medii ævi ex codicibus denuo recensuit M. Cl. Gertz. Udg. af Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie : Gertz, M. C. (Martin Clarentius), 1844-1929, ed : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive, side 170. Post hunc Gorm Ænskæ, filius eius, lvii. regnauit annis iv. — Post illum frater Haraldus lviii. regnauit breui tempore. — Cui successit Orm, qui et Gorm dictus est, lix.; cuius vxor fuit Tyræ Danmarckbot; eius temporibus deleta est fere tota Christianitas.

[17] Scriptores minores historiæ Danicæ medii ævi ex codicibus denuo recensuit M. Cl. Gertz. Udg. af Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie : Gertz, M. C. (Martin Clarentius), 1844-1929, ed : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive side 17, 18 og 23. Dansk oversettelse er her: Roskildekrøniken – heimskringla.no

[18] Scriptores minores historiæ Danicæ medii ævi ex codicibus denuo recensuit M. Cl. Gertz. Udg. af Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie : Gertz, M. C. (Martin Clarentius), 1844-1929, ed : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive side 168.

[19] Historia Norvegiae utgitt av Inger Ekrem, Lars Boje Mortensen (redaktør); Peter Fisher (oversetter). Museum Tusculanum Press, 2003. Historia Norwegie, side 82.

[20] Noregs Konungatal – heimskringla.no

[21] Scriptores minores historiæ Danicæ medii ævi ex codicibus denuo recensuit M. Cl. Gertz. Udg. af Selskabet for Udgivelse af Kilder til dansk Historie : Gertz, M. C. (Martin Clarentius), 1844-1929, ed : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive, side 108 og 109.

[22] Saxonis Grammatici Gesta Danorvm : Saxo, Grammaticus, d. ca. 1204 : Free Download, Borrow, and Streaming : Internet Archive side 318 og 371.

Jeg vurderer tilnavnene hos Sven Aggesen og Historia Norwegie som for svakt underbygd til å gå videre med. Fins det så skaldekvad som omtaler Gamle?

Skaldekvad fra 960-tallet

Glum Geirason forteller i ei lausvise: Harald (Gråfell) har hevnet Gamla godt (*Haraldr hefr vel hefnt Gamla*).[23]

Einar Skålaglam diktet i Håkonardråpa: Gamlas slekt bygde land, og fienden refset dem i fordums tid, slekten som våget å angripe (rive) véum.[24] (*Byggði lǫnd, en lundalék orð á því, forðum Gamla kind, sús granda, gunnborðs, véum þorði*). Véum kan være helligdommene eller kirkene.

Øyvind Skaldespiller sier i lausvise 6: Kong Håkon rødfarget tidligere sverdet i Gamlas blod (*Gamla blóði*). Da drev han alle Eiriks arvinger til sjøs.[25]

Hvem var så Gamla?

Samlet forteller de tre versene at Gamla:

- Var av høy rang, og hadde bygd eller hersket over land.
- Vanhelliget helligdommer - en kristen som angrep hedenske helligdommer, eller omvendt.
- Ble drept av Håkon den gode i kamp.
- Døden ble senere hevnet, trolig av Harald Gråfell.

Tolkning 1: Gamla Eiriksson

Den vanligste tolkningen er at Gamla var Gamla Eiriksson, en sønn av Eirik Blodøks. Ifølge sagaene angrep Gamla Eiriksson sammen med Eirikssønnene Håkon den gode i slaget på Rastarkalv ved Frei i Kristiansund. Kvadene stedfester ikke slaget. Det kan ha vært på 950-tallet.[26] Håkon vant og Gamla ble drept:

- Historia Norwegiæ forteller at Gamle Gunhildsson og storparten av hæren ble jagd på havet.
- Ågrip forteller at Håkon vant, og brødrene flyktet landet - unntatt Gamle. Han flyktet til lands, og ble drept der.[27]

Sagaene om Gamla Eiriksson (Gunnhildsson) er også sene, og Gamla kan være konstruert som en tolkning av skaldekvadene. Utsagnene har ikke støtte i skaldekvadene fra 960-tallet.

---

[23] Norrønt: *Haraldr hefr vel hefnt Gamla, en hafna fjǫrvi — folkrakkr fylkir, of vannt framligt —, es drekka dreyra Hôkunar fyr handan ver; frák roðin.* Se Diana Whaley (ed.) 2012: Glúmr Geirason, Lausavísa 1, i Diana Whaley (redaktør): Poetry from the Kings' Sagas 1: From Mythical Times to c. 1035. Skaldic Poetry of the Scandinavian Middle Ages 1. Turnhout: Brepols, side 266.

[24] *Gamlas slekt bygde land, og fienden refset dem i fordums tid, slekten som våget å angripe (rive) véum. Nå er en kriger, etterkommer av fyrster, ivrig i angrep, satt på tronen, bedre enn enhver herre.* Véum kan bety helligdommene eller kirkene. Krigeren er nok Harald Gråfell. Oversatt fra den norrøne teksten i Edith Marold 2012: Einarr skálaglamm Helgason, Hákonardrápa, i Diana Whaley (redaktør): Poetry from the Kings' Sagas 1: From Mythical Times to c. 1035. Skaldic Poetry of the Scandinavian Middle Ages 1. Turnhout: Brepols, side 279. https://skaldic.org/m.php?p=text&i=1179 (hentet 10.11.2025).

[25] Russell Poole 2012: Eyvindr skáldaspillir Finnsson, i Diana Whaley (redaktør): Poetry from the Kings' Sagas 1: From Mythical Times to c. 1035. Skaldic Poetry of the Scandinavian Middle Ages 1. Turnhout: Brepols, side 213 - https://skaldic.org/m.php?p=verse&i=2558: Fyrr rauð Fenris varra flugvarr konungr sparra — malmhríðar svall meiðum móðr — í Gamla blóði, þás óstirfinn arfa Eiríks of rak — geira nú tregr gæti-Gauta grams fall — á sæ alla = *Tidligere rødfarget den kampvillige kongen sverdet i Gamlis blod; motet svulmet i krigerne da han, vennligsinnet, drev alle Eiriks arvinger til havs; nå sørger krigerne over kongens fall.*

[26] Flere detaljer om hvor slaget kan ha vært, og om utviklingen i slaget er beskrevet i Siw Helen Myrvoll Grønland: Håkon den godes landskap på Frei og slaget på Rastarkalv. MS avhandling, 2014, side 81.

[27] Siw Helen Myrvoll Grønland: Håkon den godes landskap på Frei og slaget på Rastarkalv. MS avhandling, 2014, side 81.

Tolkning 2: Gamla som tilnavn til Guttorm Eiriksson

Claus Krag og Per Sveaas Andersen mente det er mulig at Gamla var tilnavnet til en av de andre Eirikssønnene: Guttorm Eiriksson.[28] Jeg har ikke funnet skaldekvad som omtaler Guttorm Eiriksson. Guttorm er ikke kjent i andre kilder enn sagaene.

Tolkning 3: Gamla som Gorm den gamle

Glum Geirasons lausvise om at Harald (Gråfell) hevnet Gamla godt (Haraldr hefr vel hefnt Gamla), kan passe både om Gamla var en Eiriksson eller Gorm. Det forutsetter at Gorm var morfaren til Eirikssønnene. Her er det også et problem med kildene, da slektskapet bare framgår av sagaer – igjen usikre kilder. Men her støtter jeg meg til Claus Krag, som mente at Gunhild antakelig var datter av Gorm den gamle.[29]

Einar Skålaglams beskrivelse i *Håkonardråpa* - at Gamlas slekt bygde land og ødela helligdommene – kan passe bedre om en dansk konge enn om en sønn av en tidligere norsk konge. Vi vet ikke om noen Gamla eller Guttorm Eiriksson som bygde noe land, det vil si styrte et land eller område og ødela helligdommene der. Gamla eller Guttorm er ikke kjent i noen kilder utenom av sagaene, og det er uvisst om de noensinne levde.

Øyvind Skaldespillers lausvise kan tolkes som at Gorm Gamla var sammen med Eirikssønnene (barnebarna) til Norge. Gorm ble drept, og Eirikssønnene flyktet.

Gamla vanhelliget helligdommer. Det kan være en kristen som angrep hedenske helligdommer, eller omvendt. Dette av om skalden var kristen eller hedning. Saxo Grammaticus skrev om lag 1200 i Danmarks krønike at Gorm alltid var fiendtlig innstilt mot kristendommen, og rev gudshus.[30] Men i hans kongeperiode ble det likevel utnevnt biskoper til Jylland, riktignok etter påtrykk fra den tyske keiseren. Saxo er også en sein og usikker kilde.

Hvorfor skulle Gorm dra til Norge for å bli drept? Hva var den politiske situasjonen? Her svikter kildene! Adam er den eldste prosakilden om Gorm, bare 110 år etter Gorms død. Dessverre sier ikke Adam noe om Gorms skjebne. Adam var opptatt av forholdene til erkebispesetet i Bremen, og ikke av Norge.

Transporten av et lik fra Norge til Danmark ville ha vært problematisk. Vi vet likevel ikke sikkert at Gorm ble gravlagt i Jelling.[31]

---

[28] Krag, Claus og Per Sveaas Andersen: Eirikssønnene i Store norske leksikon på snl.no. Hentet 19. oktober 2025 fra https://snl.no/Eirikss%C3%B8nnene

[29] Claus Krag (2.9.2025): Eirik Blodøks. Store norske leksikon (på norsk). Besøkt 16.11.2025.

[30] Saxo Grammaticus; Danmarks krønike - https://www.heimskringla.no/wiki/Gorm_den_Gamle: Nå ble Gorm konge, en mann som alltid var fiendtlig innstilt mot kristendommen og oppsatt på å ta all ære fra de kristne, som om de var de mest avskyelige mennesker... jevnet han den kirken som fromme mennesker hadde bygget på byen Slesvigs grunn, fullstendig med jorden, som om det var en vanhellig bolig for ugudelighet, og straffet således dem han ikke hadde pint og plaget, ved å rive ned deres gudshus...

[31] Se for eksempel Anne-Sofie Gräslund og B. Hårdh: "Drakar i Uppåkra. Fler fynd i centrum. Uppåkrastudier 9, 2003, side 179-188: Beslagen från Jelling har associerats med kung Gorm och även om detta inte kan bevisas tyder dock placeringen i kyrkan i Jelling på att den gravlagde haft nära förbindelser med kungadynastin - https://lucris.lub.lu.se/ws/files/77547735/9._Fler_fynd_i_centrum._Materialstudier_i_och_kring_Uppaakra.pdf#page=183. Se også Niels Lund: "Knud J. Krogh & Bodil Leth-Larsen: Hedensk og kristent: Fundene fra den kongelige gravhøj i Jelling. (Vikingekongernes monumenter i Jelling Bind 2). København, 2007", Historisk Tidsskrift - file:///C:/Users/akvit/AppData/Local/Temp/MicrosoftEdgeDownloads/046b26b3-0aa1-41d9-9a8e-e3e67b740473/admin,+51561-101201-1-CE.pdf

Tolkning 4 – En kvinne av høy rang

Om Gamla var et kvinnenavn i normativ, skulle navnene vært skrevet:

- "Gǫmlu kind" (genitiv)
- "hefnt Gǫmlu" (akkusativ)
- "í Gǫmlu blóði" (dativ)

Det språklige støtter at Gamla var en mann**.** For en mann som het Gamli i normativ, er de andre bøyningsformene Gamla både i genitiv, akkusativ og dativ.

Annalene - ytterligere komplisering

De islandske annalene fra tidlig på 1300-tallet omtaler også Gamla, men på 800-tallet:[32]

- Annales Regii: "Gamla konungs" falt i 852.
- Skálholtsannáll: "Gamla konungs" døde i 853.

Her blir Gamla brukt som et fornavn eller tilnavn. Disse dateringene ligger omtrent hundre år før Gorm den gamles levetid. Jeg har ikke funnet andre kilder om en konge som døde disse årene, og som kan passe. Det kan også være feildateringer.

Annalene ble skrevet tidlig 1300-tall og er derfor usikre kilder for hendelser 400 år tidligere. Tekstene i annalene kan være en sammenstilling av flere kilder blandet med ulike tradisjoner.

Gamla kan ha vært et tilnavn for eldre herskere, og ikke et personnavn.

Gamla kan også ha vært et familienavn eller tilnavn brukt av flere generasjoner i samme ætt. Einar Skålaglams formulering "Gamla kind" (Gamlas slekt) kan tyde på at Gamla refererte til en hel slekt snarere enn en enkeltperson. Gamla kind kan av kronologiske årsaker, neppe ha vært Gamla Eirikssons etterkommere.

Konklusjon

Gamla i skaldekvadene kan være enten:

- En av sønnene av Eirik Blodøks. Gamla Eiriksson er først omtalt i på slutten av 1100-tallet. Trolig som en tolkning av skaldekvadene. Claus Krag og Per Sveaas Andersen mente at Gamla kunne være et tilnavn til Guttorm Eiriksson, og ikke et fornavn. Jeg har ikke funnet kilder som støtter at Gamla eller Guttorm bygde eller hersket over land, eller vanhelliget helligdommer.
- Danskekongen Gorm den gamle skal ha dødd omkring 958. Det passer med at Gamla ble drept før Håkon (død omkring 961). Drapet på Håkon kan da være hevn for drapet på Gorm. Gorm både hersket over land, og fikk revet en kirke.

Identiteten til "Gamla" i skaldekvadene er usikker, men Gorm Gamle kan ikke utelukkes. De samme skaldediktene kan også tolkes som at Gamla var et fornavn eller tilnavn til en av Eiriksson. Om Eirik Blodøks hadde sønnene Gamla og Guttorm, er uvisst. De dukker ikke opp før i sagaene på slutten av 1100-tallet, og mer detaljert på 1200-tallet.

Dette notatet er til en viss grad et eksperiment på bruk av en metode, med å ikke bruke sagaene. Samtidig viser gjennomgangen hvor lite samtidige kilder det er, både for norsk og dansk historie.

[32] Storm, Gustav: Islandske Annaler indtil 1578. Christiania, 1888, side 103 og 176 - http://urn.nb.no/URN:NBN:no-nb_digibok_2006112201014